

Sămănătorul

Revistă Săptăminală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANHEL, ST. D. IOSIF, M. SADOVEANU, G. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

AUREL C. POPOVICI. — Mentalitate demagogică.

NATALIA IOSIF. — Singurătate (poezie).

AL. GH. DOINARU. — Bogăție pierdută (schiță)

CORNELIA TEODORESCU. — Sară de Toamnă (poezie).

C. F. — Torquato Tasso (Goethe) (act. III, sc. II).

C. TEODORESCU. — Drumeț întârziat (poezie).

A. C. POPOVICI. — Revistă generală: Explicațiile D-lui Stere.

I. T. — Cronica Veselă.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . . 10 lei

In străinătate . 12 ,

„MINERVA” INSTITUT DE ARTE GRAFICE
ȘI EDITURĂ
B-DUL ACADEMIEI, 3. — EDGAR QUINET, 4. — BUCUREȘTI

A APARUT :

Biblioteca «Minervei» No. 7

**SCRISORI DIN
MOARA MEA**

DE
ALPHONSE DAUDET

TRADUCERE DE N. Pandelea
PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 8

**Istoria
vieții mele**

DE
THEODOR VÂRNAV

PREȚUL 30 BANI.

BIBLIOTECA «MINERVEI» No. 9

SPIRU CĂLIN

DE
I. SLAVICI

PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 10

IN LIVADA

SFATURI
PENTRU CULTURA POMILOR

DE
I. ROSSIGNON

PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 11

**IN SLUJBA
ADEVĂRATA**

DE
I. N. POTAPENKO
TRADUCERE DIN RUSEȘTE DE
Dr. I. Dușcian

VOLUMUL I
PREȚUL 30 BANI.

De vânzare la toate librăriile din țară.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
B-dul Academiei, 3.
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . . . 10 lei
În străinătate . . . . . 12 »

MENTALITATE DEMAGOGICA

— RĂSPUNS «VIITORULUI» —

I.

«Nu cu tehnica juridică sau a altei specialități studiază cineva, ci cu mintea: e chestie de *creer înainte de toate, de puterea și dreptatea (!) inteligenței*».

«VIITORUL» — (în două articole, fără tehnică juridică, dar și fără «*creer înainte de toate*»).

«Oamenii cu multă fumărie la creer și puțină învățătură — țin de regulă un limbaj pe care îl desminte toată dezvoltarea istorică.

BURKE. *Works*, vol. II. p. 264.

În orî-ce democrație tînăară și pripită, pe măsură ce ea crește, se «lărgește» și-și propagă a ei specifică «civilizație» materialistă și materializantă — slăbește încet, încet toată puterea și cultura sufletească, deci și cuviința în presă: tonul discuțiilor, deja coborît de pe vremea primelor triumfuri democratice, cade mereu. Zilnic se poate constata acest îmbucurător «progres» în mai toată presa democratică-radicală din Europa întreagă. Apariție explicabilă. Puterea și cultura sufletească constituie o *nobleță* a inimelor omenești, după cum inteligența mai fină și înțelepciunea mai mare constituie o distincțiune, o elită intelectuală: o *aristocrație* între mințile omenești.

Iar o națiune, dacă vrea să existe și vrea să aibă un viitor, trebuie să fie condusă, pe cît e omenește cu putință, de caracterele ei puternice, de spiritele ei luminate, de o severă hierarhie a oamenilor ei destoinici: cei mai de seamă în frunte, cei mai asemănători cu aceștia imediat după ei, cei mulți în urmă. Dar ca așa să fie, ca așa să poată fi, trebuie să respecti natura, nu s'o violeză: natura Statului. Apoi

natura lui cea adevărată este tocmai organizarea libertăților în sensu nu de a șterge, în mod artificial, deosebiri, ci, tocmai din contră, *de a le utiliza* pentru scopurile sale permanente care sînt și trebuie să fie ale tuturor.

Decît, temelia, singura și unica temelie a orî și cărei democrații «reale», este *egalitarismul*: după care *toți* oameni s'ar fi născînd «egali»; în orî-ce caz *toți* oamenii să fie «egali»; *toți* oamenii *trebuie* să rămînă egali. De aceea, pentru orî-ce democrație nu există vrăjmaș mai urgisit decît deosebirea între oameni: tot ce este cu adevărat *nobil*: orî și ce nobleță, orîce superioritate. Democrația *trebuie* să se ferească de *orîce* distincțiune, de *orîce* nobleță. *Ea trebuie s'o urască*. *Trebuie s'o urască* din tot sufletul ei, din tot cugetul ei.

Din antichitate și pînă astăzi, mulți aū crezut și cred că această ură n'ar fi decît o simplă *invidie*, faimoasa invidie democratică din care a rezultat, și rezultă și astăzi, frumoasa instituție a *ostracismului*: «Nu vrem pe Aristide; *tocmai pentrucă este un om drept*. Nu putem suferi o asemenea superioritate»... Ca în Atena, așa și azi. E invidie la mijloc; dar mai este și *groază*; e groaza democrației de *orîce* distincțiune adevărată, de orîce merit adevărat, cu un cuvînt de orîce nobleță în simțire, de orîce nobleță în gîndire și în fapte. Pentru că îndată ce democrația ar admite, *în mod real*, o nobleță sufletească, o distincțiune între inteligențe, ar trebui s'o prețuiască, ar trebui s'o cultive, ar trebui s'o înalțe, *s'o protejeze*, ceea ce nici o democrație conștientă de interesele ei «cele bine pricepute», — *nu poate face fără a se desfința*; nu o poata face, fără a se pomeni, repede-repede, cu o întregă «clasă» de suflete alese, de caractere puternice, predominitoare, de inteligențe superioare: *cu o nouă aristocrație!*... De aceea, democrația mai curînd admite un protecționism pentru mărfuri de tot felul, pentru fabrici de cizme d. p. — decît pentru o cultură superioară, pentru puterea și nobleța sufletelor, pentru superioritatea minților.

Democrația «înaintează», firește. Dar lumina cea adevărată, o fi înaintînd și ea, în asemenea condițiuni?... Eū unul, de mult m'am îndoit de aceasta, și de mult contest democrației radicale *orîșice puțință* de a da unui popor cultură adevărată, o existență asigurată în viitor, — o existență națională. De aceea o combat. Și de aceea sînt înjurat; uneori ca la ușa cortului. Nu importă mult: nu eū singur am să schimb cultura și spiritul democrației. În ce mă privește *personal*, isprăvesc eū singur. Dar neapărat că n'am să-mi pun nici eū mînuși de *glacé* față cu adversari cari ridică ciomagul asupra mea. Că tot demagogii, cari de zeci de ani înjură pe *toți* cei ce nu sînt cu ei făcîndu-i «egal» de proști, de ramoliți și ignoranți, reacționari și

jăfuitoři etc., etc., — că tot ei cer mereu «cuvința», de la alții nu mă miră. Ei cer «cuvința» dela cei pe care zilnic îi injură, după cum cer și decorații unei instituții aristocratice—pe care o urăsc, dar le cer pentru că cred că o tinichea atârnată pe piept ajunge, spre a da pieptulu nobleță, crerului distincție, și lumii admirație pentru domni democrați. Mentalitate de copii, de copii răi: deși se poartă rău, mereu cer jucării; dar nu cer carte; căci de învățat nu învață nimic, nu vor să învețe-

* * *

Aceste reflecții mi le-au sugerat cele din urmă două articole prin care «Viitorul» îmi răspunde.

Ele fac impresia că sînt scrise de un *soit-disant bel esprit* care își închipue probabil că ceva beletristică, lectura jurnalelor și răsfoirea citorva broșuri politice sau a manualelor de drept public general—e o suficientă pregătire ca să intervină într'o discuție din care, precum văd, nu pricepe *absolut nimic*. Vorbește de «originalitate» în vechi chestiuni de Stat, parcă ar fi vorba de noi romanuri, de noi piese de teatru. D'apoî în ziua de azi, mulți literați, — cari n'au scris nimic în viața lor, dar au ajuns oameni „politici“ pe urma „activității“ lor literare, democrați născuți,—încearcă să „critice“ pe cei ce nu se închină Sacrosanctei Divinități a tuturor demagogilor. Dar, așa-i „progresul“ în politica modernă.

«Viitorul» zice că eu nu aș fi recunoscînd d-lui Stere «dreptul» de a fi democrat. Cînd și unde i-am contestat eu d-sale acest drept? Din potrivă, eu nu numai că «recunosc», dar chiar respect dreptul d-sale de a fi adeptul oricărei școale politice, al oricărei teorii sau doctrine. Însă, ca orî și cine în ziua de azi, voi fi avînd și eu dreptul—«în republica ideilor»!—de a cerceta și a arăta dacă teoria d-sale are sau nu are un fundament serios în filosofia politică? Apoî dacă pentru «Viitorul», drept și teorie e acelaș lucru, dacă el *astfel* cerne și distinge noțiunile, nu mă mir că, în mijlocul discuției, simte trebuința de a pune prealabil o altă chestie: «o chestie de cerer înainte de toate»...

Nepricepînd nimic din ceea ce citasem eu din Gumplowicz,—un citat foarte «nepotrivit», cred și eu! — în privința abstracțiunilor juridice goale,—a celor goale!—a formulelor fără temei în realitate, a deprinderii profesionale a multor jurisprudenți de a elimina și înlocui faptele reale prin vorbe, printr'un raționalism scolastic, printr'o casuistică juridică,—«Viitorul» zice că «nu cu tehnica juridică ci cu mintea trebuie să studieze cineva, căci e chestie de cerer înainte de toate»... Iată o constatare, nu-i așa, «originală»?... În orice caz un adevăr incontestabil. — Numai și iarăș trebuie să facem o distincție nu numai între cerer și cerer, nu

numai între puterea lor de funcționare: de a cerne și alege, de a elimina și de a uni; ci și de *cuprins*: căci orce crer pe lume, *dacă-i gol*, dacă în el nu se găsesc *intuiții suficiente, cunoștințe reale, un conținut serios: știința*, iar «nu abstracțiuni fără temeiu,—nu numai că nu servă la nimic, ci devine o nenorocire și pentru cel ce-l are și pentru alții. Un asemenea crer este o «rațiune» cu adevărat «*pură*», tot atît de înțeleaptă ca și democrația «*pură*»,—făptura ei cea mai simandicoasă, cea mai făloasă de «*suveranitatea rațiunii pure*», a cre-rului gol. Românul de la țară știe face această deosebire, pe care mulți diriguitori ai opiniei publice n'o pricep nici pînă în ziua de azi, dar mi-te să țină seamă de ea. De aceea zice Românul, vorbind de «*minte*», vorbind de «*crer*», că omul fără înțelepciune, fără conținut serios în crer, «*e om cu mintea în prunți*», «*cu mintea în stele*», că-î dintre cei ce caută «*să scoată luna din fintîna*» și «*să facă scara la cer*». O asemenea minte, un asemenea crer e o simplă morișcă ce macină fraze fără cuprins, ce scoate tărîțe, iar nu idei. Și tot oameni fuduli de asemenea «*minte*», de asemenea «*crer*», seamănă vînt și culeg furtună. Dar sînt sigur că urbanul meu adversar tot nu m'a înțeles încă. Auzi să ceri crerului înțelepciune, și să nu te mulțumești cu «*spirit*» și «*dorinți*»! Auzi, să ceri crerului cuprins serios, și să nu știi prețui cîntecul stigleților! Curat ramoliment, nu-î așa?... Da, da: «*e o chestie de crer înainte de toate*», Domniî mei!

«*Viitorului*» nu-î plac citațiunile. O dovadă că «*democrația*» lui, deși foarte radicală, — în fraze ușoare și vorbe grele, — e o «*aristocrație*» foarte sensibilă, foarte fricoasă, care nu se prea deosibește de ceea ce un liberal numise «*lașitatea gîndirii*»... Căci, să ne înțelegem: apoi omul care caută a-și sprijini o convingere a sa, dobîndită prin studii și experiențe, și pe opiniunile *altora*, ce dovedește? Dovedește, pare-mi-se că nu-î un fanfaron arogant care își închipue că e deajuns ca să-și «*exprime*» personalisima, originalisima d-sale ideie, ca lumea numai de cît să o adopte. Un asemenea om mai dovedește, nu numai că nu se crede „*infallibil*“, ci, tocmai din potrivă, că *respectă* foarte mult publicul căruia i se adresează, precum și părerile *altora*. Neapărat că el, dacă e «*reacționar*» — va fi punînd în cumpănă asemenea păreri și le va fi judecînd *după valoarea lor și a autorilor lor*, nu după faptul că d. p., în piața gazetelor europene care teorie are sau nu are «*mai multe voturi*», și mai ales tobe și trîmbiți. Pentru «*Viitorul*»,—ziarul acesta fiind azi democrat radical și decî egalitarist,—*toate* părerile din lume sînt de o potrivă, sînt egale. Pentru el, părerea unui gazetăraș anonim, care e încă la azbuchie în materii de științe politice, trebuie să aibă exact aceiaș «*valoare*» ca părerile lui *Aristotel, Polibiu, sau Auguste*

Comte. Cu toate acestea, un ziar democrat nu trebuie să vorbească cu suveran dispreț de «lux de citațiuni», căci dacă ele n'ar avea altă valoare, ele totuși sînt, în speță, «*voturi*», — mai numeroase de cît opinia unui autor de articole într'un jurnal cu ilustrații.

«*Viitorul*» scrie, în stilul său pitoresc, lipsit de «jonglerii», cum ar zice el, cum că «D. Popovici spune tuturor, cu un ton de Papă infalibil că nu-l înțeleg ce susține d-sa»... Ce înseamnă această «critică»? Cum? Care va să zică, dacă cineva te face atent că nu l'ai înțeles sau că l'ai înțeles greșit—asta înseamnă că acela se crede un «Papă infalibil»?! Apoi dacă într'un ziar democratic *serios*, cetitorilor li se dau asemenea noțiuni despre infalibilitatea Papei, răspîndirea culturii democratice, dorită dela Aristotel și pînă la Fouillé, și de «*Viitorul*» — o să fie de sigur. o strajnică garanție de succes!...

* * *

«*Viitorul*» pretinde că eu nu aș fi admitînd nici o discuție în chestia de a se ști dacă clasa conducătoare a unei națiuni e un produs al naturii sau nu! Și această intervertire îi vine lesne de făcut — căci eu susținusem că o clasă conducătoare, o «oligocrație», nu e o simplă fantazie sau invenție omenească, ci un produs al naturii și deci «un adevăr științific», — evident însă că numai pentru cei ce cunosc chestiunea! — un fapt pozitiv, «indiscutabil»!! Firește, să rătălmăcești astfel afirmațiile cuiva e «o chestie de crer», de «putere a inteligenței» sau pur și simplu rea-credință.

«*Viitorul*» mă face *jongleur* stilistic, căci, zice el, eu aș fi citînd nume de autori ale căror teorii sînt cu totul opuse tezei pe care o susțin eu. Și ziarul mă denunță că eu nu aș fi cunoscînd teoria socială a lui Fouillé! Căci, mă învață «*Viitorul*», — «Fouillé e un democrat înaintat și în acelaș timp adversar hotărît al socialismului». — Mersi!.. Apoi eu ce spusesem? Spusesem eu cumva că Fouillé ar fi un reacționar?.. Dar ca să văză cetitorii pînă unde poate merge lipsa de lealitate la unii democrați, iată ce scrisesem eu despre Fouillé, înainte de a-i cita părerea lui despre democrația Greciei: «Apoi d. Alfred Fouillé numai reacționar n'o fi? — Prin urmare, nu face parte din cei bănuți! — Iată ce scrie acest suflet atît de blind și bun pentru democratism» etc. Și «*Viitorul*», deși habar nu are de scrierile acestui filosof, crede totuș că a prins pe Dumnezeu democratiei de un picior pentru că a răsfoit și el o cărtică a lui Fouillé!

Chiar înainte de a fi apărut acest articol copilăresc în «*Viitorul*» cel *serios*, spusesem în «*Sămănătorul*»: «Eu nu sînt un admirator al d-lui Alfred Fouillé, care, deși are pe ici-colo idei juste în detalii, în filosofia

politică însă e adesea un visător și utopist ca mulți filosofi sentimentali și raționaliști. *Iata ce zice chiar și acest democrat cu adevărat ideallst* etc...!. și citez o altă scriere a lui. Dar pentrucă făcătorul opiniunii democratice de la «Viitorul» a dat și el de o broșură a lui Fouillé, pe care a răsfoit-o dar nu o poate judeca, — căci asta-i «o chestie de crer» cum ar zice el, — își permite falșuri demne de «criticele» «Adevărului».

«Viitorul» afirmase, în prima sa critică contra articolelor mele, că cei ce se străduiesc să «ponegrească» regimul democratic propriu zis ar fi pătimind sau de «confuziune» sau de «rea-credință». Și el argumenta, zicînd că experiența unor State moderne — *precum și aceea făcută de Grecia veche, și întru citva de Roma, e cea mai bună dovadă a nelemeiniciiei unor astfel de critici*... Ce rezulta de aici pentru cetitorii cu oare care «crer» și «putere a inteligenței»?... Evident: că Grecia veche trebuie considerată ca una din cele mai bune dovezi despre bunătaea democrației. Am răspuns ziarului liberal arătîndu-i, cu citate luate dinadins chiar din Fouillé al său și Gustave Le Bon, că pilda Greciei nu numai că nu-i servă «Viitorului» la nimic, dar este o dovadă contrară: că în acea «democrație» nu exista nici un fel de libertați; că dar acea democrație nu era de cit un fel de absolutism. Ce credeți că face organul democrat — ajuns în acest impas? Mă înjură, dar se lapădă cu mînt și cu picioare de «experiența» și «dovada» cu democrația Greciei vechi pe care o invocase contra mea!... Iată o primă «biruință» a «Viitorului». Apoi o să mai aibă parte și de alte asemenea «biruințe» spiritualul autor care ține așa de mult la concepția d-lui Stere despre «gîndirea cinstită.» — Căci și d. Stere îmi vorbise pe un ton liric, înaintea «Viitorului», despre «minunata democrație ateniandă». Cum putea fi ea «o dovadă» dintre «cele mai bune» pentru democratism mai deunăzi, — iar astăzi să nu mai facă două cepe degerate în chestie? Pare că tot n'a fost de prisos, tot n'a fost fără folos «luxul» meu de citațiuni «nepotrivate»?...

* * *

«Viitorul», după-ce se lapădă acum de democrația Atenei, — zicînd că el n'a «preamărit-o», ci o citase numai așa, între formele mai «înaintate» de guvernămint ale antichității (între «dovezile cele mai bune» pentru democratism!!) ne învață, — că deosebirea dintre acea democrație și între cea modernă ar fi așa de mare că «o cunosc pîna și elevii mai inteligenți de prin liceie». Se poate; mă îndoiesc însă că autorul o fi cunoscînd-o tot așa de bine...

«Viitorul» se miră că prețuesc așa de mult libertatea. — îmi zice

chiar «liberal», — și totuși «apăr» clasele conducătoare, oligocrația. Eu nu le *apăr*; eu constat că există chiar în orîși-ce democrație. Dacă constat, de exemplu, că în lume este multă nedreptate, din punct de vedere al binelui ideal, nu înseamnă, pare-mi-se, că «apăr» nedreptatea? Iarăși o simplă chestie de a distinge noțiunile, «o chestie de crer...»

«Viitorul» se legase de mine mai ales pe tema *clasei conducătoare*, a «oligocrației» cum îi ziceam eu în sens propriu. El însă o întoarce vorbind mereu de «oligarhie», căci expresia e mai antipatică... — Acum însă bate în retragere, căci nu mai are încotro. Dar se retrage încet, cu sfială, zicînd că nici el nu înțelege să excluză «orice (!) direcțiune», «orice (!) guvern» și chiar «orice (!) ierarhie» dintr'o democrație «ajunsă la maturitate» (!), căci, exclamă el, «nici un grup social, orî-cît de restrîns ar fi el, nu poate trăi fără o cîrmuire, fără o direcție, nici chiar familia» !...

Așa? Apoi atunci o să ne înțelegem repede. — Care va să zică nu poporul să guverneze «prin sine însuși»? Care va să zică admiteți, mai mult sau mai puțin acoperit, dar admiteți o «clasă» de cîrmuitoari? de diriguitori? de directori cari să guverneze ei, să dea «direcție» ei? o mîna de oameni? — Evident, căci amintiri pe cine o să-i guverneze? Cui o să dea ei «direcție»? Căci orîși-cît de largă ar fi reprezentățiunea poporului, ea este și rămîne o infimă minoritate. Decî: cei foarte puțini la număr cîrmuesc de fapt, guvernează de fapt, dau de fapt direcție celor enorm de mulți, celor mulți ca nisipul mării. Apoi pe elinește puțin se zice *oligos*, iar guvernare se zice *kratia*, ceea ce știu și elevii din liceie...

Dar admiteți aceasta chiar și la o democrație «ajunsă deja la maturitate»?... D'apoi la una care n'a ajuns încă «la maturitate»?!... Care e încă foarte departe de maturitate?... Pentru o asemenea «democrație» ce trebuie să admiteți?... Să nu fie «o chestie de crer la mijloc»?...

«Viitorul» compară Statul democratic cu — familia... Bună comparație și veche; dar atîrnă și ea dela «chestia ceea de crer»... Căci într'o familie, cum sunt familiile cele adevărate, cine cîrmuește, mă rog, — copiii cîrmuesc?... Eu cu mîntea mea «reacționară» așa știam că într'o familie ordonată tata guvernează; el conduce treburile, în înțelegere cu mama, iar nu copiii?... Sînt neapărat și familii în cari de fapt nu guvernează nici tata, nici mama, ci copiii cei «lăsați de capul lor», — familii în cari copiii conduc și stăpînesc pe părinți, le dictează, încît voința copiilor e cu adevărat «suverană»... Astea să fie oare familiile normale?... Și ce o fi înțelegînd Românul cînd zice apăsător și cu dispreț că e «vai de casa fără stăpîn»?... Și oare tata care se simte stăpînul casei e totdeauna «un tiran», trebuie să fie numai decît un «tiran»?..

Numai acei părinți să fie «buni» oare, «democrați», care se lasă să fie guvernați *ei* de copiii lor? Care se iau în *toate* afacerile casei lor *exclusiv* după dorințele și caprițiile copiilor? *Așa s'or fi crescînd oare copiii?* Așa o să iasă, la rîndul lor, *flacăr harnici, oameni de seamă din ei?* Deh, bune sînt comparațiile, teoriile bucolice și indignările teatrale, dar cu oarecare «*putere și dreptate a inteligenței*» — cum ar zice «*Viitorul*»...

Din constatările mele de pînă acum și din punctul de vedere *al vieții reale*, rezultă logicește: 1) că trebuie să admitem *realitatea*, deci *existența* și *trebuința unei clase conducătoare*; 2) că nu trebuie să cauți să desființezi clasa conducătoare, *ca clasă, căci n'o poți desființa*. 3) că tot ce poți face ca patriot și om priceput — «o chestie de creer» — este să cauți, prin toate mijloacele, ca clasa conducătoare să fie alcătuită din elemente *tot mai vrednice de acest rol, din oameni tot mai pricepuți, tot mai înțelepți, tot mai patrioți, tot mai cinstiți, de pe orice treaptă socială a națiunii*; prin urmare din oameni cari se disting *prin merit personal, prin talent, prin virtute civică, prin hărnicie la treburile de interes public*. Dar de aici nu urmează că dacă asemenea elemente se găsesc, de regulă, mai des între cei «*de neam bun*», aceia trebuiesc huiduiți și eliminați *eo ipso*. Astea le-am spus de nenumărate-ori în articolele mele. Și acum și «*Viitorul*» ne învață că «clasa conducătoare», — căc acum o admite și el, dar tot n'o înțelege — să fie întemeiată pe meritul real al omului, pe moralitatea, pe talentul, pe munca lui!...

Apoi e o altă chestie cum să se procedeze la selecțiunea claselor conducătoare. «*Viitorul*» are rețeta d-lui Stere: prin egalitarism demagogic. Ei bine, eu susțin și voiu dovedi la timp, — că cu această rețetă nu obții în Statul național decît otrăvuri. Da, și eu înțeleg alegeri și o reprezentațiune națională, dar altfel, căci și această selecțiune e «o chestie de crer înainte de toate»...

AUREL C. POPOVICI.

SINGURĂTATE

(după A. SAMAIN)

I.

Viața-i o vioară ce suspină!
 Suspînul ei e ca o vrajă'n care,
 Ademenită plebea'n furnicare,
 Pustiei vremi, un ceas al ei închină.

Doar arta'Ń viață-Ń singura magie,
Ca stelele cad notele diŃ strune,
În note noi, simțiri eterne spune,
Extazul morții veșnici ni-l îmbie.

Pătate-s sufletele și uscate,
La ce să plîngi, să lupți, cînd fermecate
Cîntări te chiamă să 'nflorești aiurea?

Sus, peste-această pulbere meschină,
Viața-Ń ȃ vioară ce suspină,
Învăluie-te suflete'Ń aiurea!...

II.

O, lasă zgomotele celor cu inimile turburate,
Balconul liniștii te-așteaptă. Întinde-ți aripile, zboară,
Și răsfirînd al soartei caer, vei sta ascuns ca 'ntr'o comoară,
Sorbînd fără de saț deliciul diŃ crinul de singurătate.

Și lasă celor cari așteaptă flămînzii la masa cea comună,
Să-și iee partea lor de pradă... Te 'naltă, cîntă... iar cîntarea,
Ca și destinul tău, o taină va rămînea... urcînd cărarea,
Cum diŃ avuz s'asvîrle apa, pe albe raze, în spre lună...

Ca într'un sanctuar te-ascunde, ascultă-ți arta cea divină
Cum sufletul ți-l tălmăcește... și veșnicului cer te'nchină,
Ridică-ți inima asemeni unei cădelnițe de aur...

Și cugetă! iar cugetarea în spațiu și în timp să cadă!
Și nu spera de poți — speranța e ca o pasăre de pradă!...
De poți, viața ta de-o clipă, trăește-o în eternitate!...

NATALIA IOSIF.

BOGĂȚIE PIERDUTĂ

Intr'o seară beam ceai cu prietenul meu, Neculai Pruteanu. Focul ardea liniștit în sobă, iar afară ninge. Vorbeam amîndoi despre sărăcie și o blestemam cu amărăciune, ca pe cineva care ne urmărește fără cruțare și ne amenință la fiecare pas. Intr'o vreme, prietenul meu începu să povestească.

«Ași fi putut să fiu astăzi om bogat, proprietarul caselor așa de frumoase din strada X. No. 28. O! da, așa fi putut să fiu bogat, dar n'am vrut, pentru că nu mi-am putut vinde sufletul. Nu-î vorbă, pe atunci aveam de bine de rău o bucată de pîne, și nu știam ce este nevoia, adevărata nevoie care zguduie, lovește și omoară tăria sufletească. Iată cum s'aû petrecut faptele.

Venisem de doi ani în București, și după o luptă uriașă, după ingenuncheri și umiliri, bătînd la ușa cutăruî om mare, sau cutăruî om politic, primit în casă de unii, dat afară de alții, am căpătat, în sfîrșit, un post de copist la Ministerul Justiției. Ziua numirii mele în acel post a fost, de sigur, pînă astăzi, cea mai însemnată zi din viața mea. Inchipuiți ce bucurie ar avea un ftizic, care aproape nu mai poate respira, cînd ar auzi din gura doctorului său : «boala merge spre bine ; peste cîteva zile veî putea părăsi patul».

Cea dintăi leafă, de 102 lei, mi s'a părut enormă. Mi se pare chiar că, pînă atunci, nici n'am mai fost stăpînul unei sume așa de mari. Mă văzusem de-asupra nevoiei. Este drept că-mi dădea tircoale unor sărăcia, dar cum sosia ziua lefii, pornea supărată de la locuința mea, cu gîndul de-a se reîntoarce la cel dintăi prilej.

În sfîrșit, ce să-ți mai povestesc luptele și victoriile mele asupra sărăciei. Destul e să-ți spun că aveam și eu o odaie mobilată, cu chirie, un birt unde mîncam ceia ce-mî plăcea, și, pe de-asupra, o haină bună, plătită în rate lunare.

Intr'o zi primesc o însărcinare de la directorul meu. Murise un consilier de la Curtea de Apel, Vasile Ionescu-Vasion; iar nevasta lui, pentru ca să-și poată trece bărbatul la nemurire, dăruî Ministerului de Justiție biblioteca răposatului, cu condiție ca Ministerul s-o pue la dispoziția magistraților sau avocaților. Fui însărcinat să fac inventarul bibliotecii.

M'am prezentat, într'o zi, la locuința doamnei Vasion, și i-am spus firește, pentru ce am venit. Doamna Vasion era o femeie care, poate nu împlinise cincizeci de ani, dar păstra încă pe fața ei urmele unei

frumuseți alese. Știam că Ionescu-Vasion murise numai de două luni, și prin urmare îmi inchipuiam, cînd mergeam spre casele fostului consilier, că voi fi primit de o doamnă cu obrajii supti, cu ochii roși din pricina plînsului; însă m'am înșelat amar. Doamna Vasion era îmbrăcată într'un capot plin de dantele, cu obrajii rumeni, poate din pricina dresurilor, pudrată și parfumată — nevoie mare.

Asta înseamnă, dragul meu, că femeia se poate despărți ușor de bărbatul ei, și cu nădejdea bună că... mă sînt bărbați în lumea asta.

M'a primit cu un zîmbet foarte distins, și cu o cochetărie care se cuvenea măi degrabă unei domnișoare, decît unei femei care vroia să-și treacă bărbatul la nemurire, — un bărbat care a strîns o avere de peste două milioane, numai din economiile pe cari le făcea dintr'un modest salariu, și nici de cum din împărțeala justiției, ca să zic așa, pe supt mîna. Știi, cum se face de obicei la noi.

Fui poftit să mă așez pe un scaun, în bibliotecă. Doamna Vasion îmi spunea: «în partea asta sînt cărțile de literatură, dincoace cărțile de drept, aici reviste ilustrate și cărțile latinești și grecești. Mată începe inventarul de unde vrei.

Scosei un registru mic din geantă și începu să lucrez. Doamna Vasion îmi spuse:

«Te rog, domnule Pruteanu, să mă ierți că te las singur. Voi lipsi pînă aproape de douăsprezece. Dacă îți trebuie ceva, — sună. Am să dau ordin servitorilor să fie la dispoziția dumitale.»

Nici n'am știut ce să răspund; am zîmbit doar, ca să arăt doamnei cît sînt de mulțumit că am servitorii la dispoziția mea. După asta mi-a întins mîna, albă și grăsulie, pe care am sărutat-o, — și a plecat din bibliotecă.

Mi-am căutat de lucru înainte. Nici un gînd ascuns nu mi-a turburat inima, pentru că niciodată n'ași fi putut năzui la dragostea unei femei care ar fi putut să-mi fie mamă. Totuși, în sufletul meu se născu un mare desgust pentru acele femei cari uită așa de degrabă ziua proaspătă a morții unui bărbat. Iubeam o fată săracă pe atunci, o învățătoare de la țară, pe care voiam s'o iea de nevastă, și, drept îți spun, nu știu cum s'a născut în sufletul meu bănuiala că, odată și odată, mi s'ar putea întîmpla și mie ceiace i s'a întîmplat răposatului consilier, adică să fiu uitat a doua zi după înmormîntarea mea. Astăzi nu mi s'ar părea extraordinar un astfel de fapt; dar pe atunci, cum eram idealist, îți mărturisesc că toate gîndurile mele se încrucisau, rînindu-se.

Inainte de douăsprezece ore, doamna Vasion, îmbrăcată în doliu mare, se întoarse înapoi acasă, și intră de-a dreptul în bibliotecă.

Părea veselă, ca și cum s'ar fi întors de la o izbîndă, și împrăștia un miros de parfum amețitor împrejurul ei. Ce triste și singuratică rămîn femeile după moartea bărbaților lor!

Vroii să plec, căci se apropiase ora mesei, dar fui oprit:

«Domnule Pruteanu, sînteți căsătorit?»

— Nu, doamnă, răspunsei, înroșindu-mă; mi se pare că sînt prea tînăr încă...

— Ei, dacă nu ești căsătorit, nu te așteaptă nevasta la masă. Dacă vrei, poți lua masa la noi.»

— Nu știam cum să-î mulțumesc, — și am rămas acolo. După un sfert de ceas, fui poftit în sala de mîncare.

Nu erau decît două tacîmuri pe masă. Doamna își lepădase hainele de oraș și se îmbrăcase într'un *robe de chambre* roz, străveziu. Ne așezarăm unul în fața altuia.

Trebue să-ți spun că eram foarte neîndeminatic, stîngaci, ca un țaran. Ce vrei, dragul meu, niciodată n'am fost poftit la masa unui om mare. Nu știam ce este *eticheta* boerească, și prin urmare vezi în ce incurcătură mă aflam. Scăpai pe rînd furculița și cuțitul din mîna jos. Mă aplecai să le ridic, dar doamna Vasion îmi spuse repede:

«Lăsați!»

Și servitorul care ne slujea la masă, cit ai clipi din ochi, îmi puse alt cuțit și altă furculiță dinnainte.

Mîncam încet, cu gura închisă, să nu clefăesc, căci așa mi se pare că trebue să mîncîci în casa oamenilor mari. Doamna vorbea mereu, că era foarte guralivă, rîdea singură, arătîndu-și minunatele mîrgăritare false; iar eu dădeam din cap și ziceam «da» sau «nu». Mă tot poftea să beau șampanie.

Dacă ași fi fost un prost, poate că n'ași fi priceput ceia ce trebue să fac. Cum însă, pînă acum, am dat destule dovezi de pricepere, îți poți închipui că vedeam foarte bine în ce situație mă găseam. Vedeam bine că sînt un mînz pe care îl pîndește lupul, să-l sfișie. Ai auzit, cred, că la o mie de ani se întîmplă să sboare cite un bivol. Ei, bine, mă gîndeam eu, te înșeli, Doamnă Vasion. Ai făcut un pas greșit. De data aceasta eu voi fi bivolul care va zbură, și mînzul va mîncă lupul. Știam ce dorea această ticăloasă femeie, dar pentru nimeni din lume, pe atunci, n'ași fi înșelat pe drăguța învățătoare de la țară..

După masă, am intrat iar în bibliotecă, și am început să inventariez cărțile mai departe. Ea a venit după mine, s'a așezat pe o *dormeuse*, într'un chip cu totul ispititor. Mi-am căutat de lucru înnainte, prefăcîndu-mă că nici nu țin socoteală de faptele îndureratei, nemîngiatei și singuraticii doamne.

Trei zile am muncit cu inventarierea cărților. Trei zile mi-a fost pusă inima la încercare. Trei zile m'am gândit la nemernicia femeilor. Nu m'aș înduplecat nici vorbele ei de curtezană bătrână și scirboasă; nici ochii ei în cari nu măi putea să licărească vioiciunea tinereții; nici trupul ei alb care se putea vedea prin dantelatele și străveziile *robes de chambre*; nici marea grijă care o purta pentru viitorul meu; nici ispita de a primi bani pentru sfirșirea studiilor, dindu-mă demisia din slujbă, și ne măi muncind atita pentru o sută de lei; — nimic nu m'a înduplecat.

Astăzi n'ași măi putea, de sigur, să înfrîng dorința șarpelui de a mânca din mărul oprit; dar pe vremea ceia strălucia încă în sufletul meu luceafărul speranței și al cinstei. Nu mi-am putut vinde nici tinerețea, după cum ar fi dorit doamna Vasion. Am făcut bine? Am făcut rău? Nu mă întreba, că nu ți-ași putea răspunde acum cu siguranța și demnitatea înflăcărată cu care ți-ași fi putut răspunde atunci, cînd am luat biblioteca în primire. Mi se pare totuși că am fost un prost. Niciodată n'am putut cunoaște sufletele de femei. Nu m'am bătut joc de nimeni, și am făcut rău că m'am abținut, de oare-ce alții și-au bătut joc de mine. În sfirșit, ce să măi vorbesc degeaba.

Cînd m'am despărțit de doamna Vasion, mi-a spus rîzînd:

«Est-ce que vous ne connaissez pas les femmes? Pauvre sot! Excusez-moi. Je pourrais peut-être vous aider, et cela de très bon coeur. Adieu!»

Toată mindria mea o păstram pentru învățătoarea de la țară, care... s'a măritat cu dirigintele școlaei, după două săptămîni dela inventarierea bibliotecii răposatului Vasile Ionescu-Vasion.

Cînd aș venit conservatorii, acum un an, m'aș dat afară din slujbă, pentru că fusesem numit de liberali.

De multe ori trec prin strada X și mă opresc prin dreptul caselor cu numărul 28. Parcă erau casele mele, parcă era bogăția mea, și mă uitam la această proprietate cu durere. Vezi! am început să mă fac o canalie. Poate imi va fi măi bine. Mă turbură însă un domn cu cărarea la ceafă, pe care îl așteaptă un cupeu, măi în totdeauna, dinnaintea caselor cu numărul 22, din strada X. Păcat că nu măi am de inventariat o bibliotecă!»

Prietenul meu își sfirși povestea bogăției lui pierdute, și-și îndreptă privirile spre cărbunii din sobă, cari se topeau și se îmbrăcau cu cenușă. Ceaiurile noastre se răciseră. Afară ninge. Mă sculai de pe scaun și pusei vre-o două lemne pe foc.

AL. GH. DOINARU.

SARĂ DE TOAMNĂ

*Cînd vîntul țese pe cărare covor de frunze scuturate,
Și-așterne nourî grei și negri pe fruntea zărilor albastre,
A' mele gînduri bat sfoase la poarta vremilor uitate,
In cari-a adormit iubirea și toate visurile noastre!*

*Ca niște soli dintr'o cetate, din pragul inimei plecară,
Plutind ușoare și zorite pe-aripa vîntului de-amurg,
Să ceară-un strop de mîngăere în jalea care mă'mpresoară,
S-aduc'o rază de lumină, în noaptea clișelor ce curg.*

*Dar nici o șoaptă nu răspunde chemării lor nemîngăiate
Și nici o rază nu'ncunună atîtea sfinte așteptări —
Căci e pustie și tăcută cetatea vremilor uitate,
Ce se înneacă 'nvăluită în tot mai șterse depărtări...*

*Cad umbrele și mă'mpresoară și-aleargă vîntul în neștire,
Descopciată cade haina ce'mpodobea cuprinsu'ntreg,
Prin suflet rătăcește-o undă din trista firii tînguire,
Iar șoapta frunzelor uscate acum abia o înțeleg!...*

CORNELIA TEODORESCU

TORQUATO TASSO

— DE GOETHE —

ACTUL III. SCENA II.

PRINCESA, LEONORA.

- PRINCESA. Ce veste nouă vii să-mi mai aduci?
Cu-amicii noștri ce s'a întîmplat?
- LEONORA. Nimic mai mult eu n'am putut afla...
Atîta știu că Tasso spada-a tras-o.
Alfons veni la timp, dar mi se pare
Că cearta asta Tasso a 'nceput-o.
Antonio 'n voia lui se plimb' acum,
Vorbînd cu-Alfons, iar Tasso, dîmpotrivă
Se află 'nchis și singur în odae.
- PRINCESA. De sigur, rece-așa cum e Antonio,
Mîndria cestui suflet a rănit-o.
- LEONORA. Așa gîndesc și eu, cînd el veni
La noi, un nour fruntea-i învelia.

PRINCESA. De ce nu știm statornic să urmăm
 Curata voce-a sufletului nostru!
 Un zeu vorbește 'n noi încet, și-așa
 Ne-arată el anume ce s'alegem.
 Și ce se cade-apoi să evităm,
 Antonio azi mi s'a părut mai aspru
 Și 'nchis în el mai mult ca de-obiceiū,
 Iar cînd văzui pe Tasso lingă el
 Am tresărit. Privește doar figura
 Și mersul lor și-ascultă-apoi ce glasuri:
 De ura asta mare stăpîniți,
 Ei n'au să fie prietenî niciodată!
 Nădejdea totuși astfel îmi vorbia:
 Ei sînt cuminți și oameni luminați
 Și'n lumea asta nu-î nimic mai sigur
 De cît această sfîntă legătură,
 Pe-acest bărbat mereu l'am sprijinit,
 Iar el cu totul mie mi s'a dat.
 De ce cu-Antonio n'am vorbit de-atunci?
 Dar n'aveam timp și stam la îndoială...
 Și nu 'ndrăzneau cu laude să-î vorbesc
 Așa curînd de tînărul acesta.
 Mă bizuiam pe blîndele moravuri
 Ce-adeseori pătrund și 'ntre vrăjmași,
 Și pe-omul ăst atît de încercat
 Eū nu-l știam atît de ușuratec
 Și-arît de-aprins. Dar totul e 'n zadar.
 Acuma iată răul înainte-mî.
 O, dă-mî un sfat... Arată-mî ce să fac!
 LEONORA. Tu însăți simți din cîte-ai spus, Princesă,
 Ce greu se dă un sfat. Aicea vezi,
 Sint două firî ce nu se îndrăgesc,
 Și nu se pot adesea împăca
 De cît luptînd cu vorba orî cu arma.
 De mult simții c'ăceste două firî
 Iși sînt vrăjmașe lor, că n'a eșit
 Un singur om din ele amîndouă,
 Și dacă ei ar fi mai înțelepți
 Ca prietenî bunî ar strînge-o legătură:
 Atunci ar fi un singur om și-așa
 Voioși și tari ar trece prin viață.
 Speram, dar văz acuma că 'n zadar,
 Căci dacă cearta de-azi vom potoli-o,
 Oricum, nimic nu poate să ne dea
 Credința 'n pacea zilei viitoare.

Eu cred c'ar fi mai bine să se ducă
 Puțin de-aicea Tasso : ar putea
 Să meargă la Florența și la Roma,
 Curînd apoi acolo l'aș găsi
 Și-asupra lui ca prieten ași lucra,
 Iar tu aici pe Antonio îl vei face
 Amicul tău și-al prietenilor tăi,
 Căci pare-așa străin de noi acum :
 Și-așa va face timpul legătura
 Ce-ți pare-acum că e cu neputință.

PRINCESA. Tu nu ești dreaptă, draga mea cu mine ;
 Ce spui, doar ție-ți face bucurie.

LEONORA. Tu n'ai să fii lipsită de nimic
 De cit de-un bun ce n'ai să-l poți avea.

PRINCESA. Se poate așa pe-un prieten să-l gonesc ?

LEONORA. Tu doar așa de formă 'l vei goni.

PRINCESA. Dar vezi c'Alfons atunci s'ar supăra.

LEONORA. Ba cred că el la urmă 'l va lăsa,

PRINCESA. E-așa de greu un prieten s'osîndești !

LEONORA. Dar totuși tu îl scași prin sacrificiu.

PRINCESA. Eu nu voesc să plece de aici.

LEONORA. De-aici un rău mai mare va ieși.

PRINCESA. Tu fără voe acuma mă 'ntristezi.

LEONORA. Curînd din noi vom ști cine se 'nșeală

PRINCESA. Și de-i așa, tu sfat să nu-mi mai dai,

LEONORA. Durerea doar ce-i tari o pot învinge.

PRINCESA. Ei, fie-atunci de e așa cum spui,
 Că nu va sta departe multă vreme —
 Și, draga mea, s'avem de grijă noi.
 Să nu îndure 'n urmă vr'un necaz
 Și chiar cînd el va fi în depărtare,
 Cu drag să caute ducele a-i vorbi.
 Și vezi apoi cu-Antonio de vorbește ;
 Eu cred că n'are să ne poarte ciudă
 Din cauza-acestei simple neînțelegeri.

LEONORA. Mai mult ar face-o vorbă a ta, Princesă.

PRINCESA. Tu știi că eu nu pot, ca sora mea,
 Pe care-o ține ducele d'Urbin,
 Să puî o vorbă bună pentru-ai mei.
 Îmi place-așa retrasă să trăesc
 Și 'n pace-aici voioasă să primesc
 Aceea ce Alfons îmi poate da.
 Altdată vină singură-mi făceam —
 Acum și mie rîndul mi-a venit.
 O bună-amică-adesea mă certa.

Îmi tot spunea : «Tu nu te îngrijești
De loc de însăși propia ta ființă.
Și-așa de mult, că nici nu știi ades
De ce-aū nevoe-amicii tăi». Și simt
Că merit vina asta 'ntr'adevăr ;
Cu-atît mai mult mă bucur azi că pot
Să-I dau acestui prieten ajutor,
Și pilda mamei veselă urmînd-o,
De Tasso grijă voiū avea 'n exil.

LEONORA. Și eū de-asemeni pot să mă arăt,
Princesa mea, ca prietenă. Și astfel,
De-o duce Tasso lipsă de ceva,
Eū pot să-I dau ori cînd un ajutor.

PRINCESA. Atuncea, ia-l ! În tine mă încrez
Mai mult de cit în ori și care altul.
Da, văz și eū c'ășa va fi mai bine.
Și-acuma decî mi-e dat să cred c'această
Durere-aduce clipa mărturii ?
Dar cînd mă știū, așa mi-a fost ursita,
Cînd pierzi ceva, de care nu ești sigur,
Îți pare rău, dar, vezi, pe jumătate.

LEONORA. Eū cred că tu 'n curînd vei fi ferice,
Așa cum meriți.

PRINCESA. Cum ? Ferice, eū ?

Dar cine e ferice Leonora ?
Aș zice-Alfons, căci el, voios de-apururi,
Statornic calea vieții și-o urmează
Dar nu primește 'n veci nici o răsplată,
Și crezi că sora mea e fericită?...
Femeea asta bună și frumoasă ;
Căci vezi, ea n'are-un singur copilaș.
Bărbatul ei nu-I face nici o vină —
Dar e în casa lor vre-o bucurie ?
La ce-o fi bună mami 'nțelepciunea,
Și bunul simț, și 'ntreaga ei cultură ?
A fost scăpată oare de greșeli ?
Ne-a fost răpit' — acuma ea e moartă.
Și n'a lăsat atita mîngăiere
În urma ei, să moară împăcată.

LEONORA. A, nu privi doar ceea ce-ți lipsește,
Ci vezi și-aceea ce-ți rămîne încă,
Și cîte bunuri nu-ți rămîn, Princesă ?

DRUMET ÎNTÎRZIAT

De mult trecură
 Cocorii suri
 Spre fărî scăldate'n soare
 De vară
 Și azi,
 Așa tîrziu,
 Cînd*bruma nopții reci
 S'așterne
 Pe pomii goi,
 Pe florile uscate,
 Tot mai aud
 Un glas,
 Un jalnic glas,
 Ca o chemare 'ntr'un pustiu,
 Venind de sus
 Mai tare, tot mai tare.

Cocor pribeag,
 Rămas de cîrd,
 Ce colț ascuns,
 Ce mîndru colț de luncă
 Te-ademeni
 Să uiți
 De vîntul toamnei,
 De asprul vînt, ce pustiește

Și cîmp
 Și codru
 Și zări întinse?
 Ori, poate-un dor,
 Poate-o visare
 Mi te-a ținut în loc
 Atît,
 Sărman drumeț!
 Cobori spre mine,
 O, drag cocor!
 Și eü am fost oprit
 În cale
 De-o rază de lumină,
 Și eü mă văd acum
 Rămas
 Și fără ea
 Și fără lumea celorlalți.
 Cobori, cobori!
 Cuișorul meu
 Te va primi cu drag.
 Noï vom trăi
 Ca doi prietenî de demult
 Știuși
 Și înțeleși.

C. TEODORESCU.

REVISTA GENERALĂ

Explicațiile D-lui C. Stere.

Directorul «*Vieței Romînești*», nu mai știe cum să scape de dovezile ce au produs, și prin care arătăm că dacă se tot plînge de violențele mele față cu d-sa, vina n'o port eu ci cel ce începuse «cu toroipantul» personalităților: d. Stere. Știți ce răspunde acum? Că în primele mele articole teoretice

din «Sămănătorul», în care vorbeam în general, fără a numi o singură persoană, fără a face măcar o aluzie la vre-o persoană anumită, numisem pe demagogii cosmopoliți de pretutindeni, mai ales din Franța: «intelectuali cu intelectul în plete» etc. D. Stere numai decît s'a simțit atins personal, și în drept a năvăli asupra mea personal cu vr'o douăzeci de mici coloane de urbanități democratice.

«Intelectuali cu intelectul în plete»! — Eu nu știam că d. Stere poartă plete: că o asemenea caracterizare generală, privitoare la toată rassa demagogicească, ar putea constitui o injurie personală pentru d-sa? Ca să-i dovedesc ce puțin cunoaște d-sa chestiunea demagogiei intelectuale, iată cum o insulta un om cu «toată patima-i orbitoare», un oare-care Aristotel..., care, vorbind despre Hippodamus din Milet, — unul din anticii premergători ai celor ce fac din națiuni laboratoare de experimente ideologice, — ne spune că acest Hippodamus, care nu se pricepea la nimic, — «măi era și un om plin de vanitate și foarte îngrijit de persoana sa; așa de mult, încît părea că nu trăește decît ca să-și arate, cu multă încîntare de sine, părul său care era foarte bogat și frezat cu multă măestrie». ¹⁾

Și Aristotel o fi făcînd aluzii malițioase la d. Stere?... Nu spuneam eu că d-sa orî și cit de specialist ar fi în socialism, nu cunoaște chestiunea democrației ca doctrină?... Nicî prin aceasta nu voiŭ să zic măi mult de cit un simplu adevăr, de altcum foarte general în epoca noastră democratică, — și anume că cineva poate prea bine să fie chiar profesor universitar, de teorii constituționale, fără ca să-și pearză vremea cu studierea democrației... Ajunge ca cineva să aibă sentimente generoase pentru «minunata democrație ateniană» și măi ales pentru cea marxistă, — ca s'o apere și măi ales s'o pună în practică. Că ce se va alege măi tîrziu dintr'un neam întreg pe urma unei asemenea teorii cînd noi, adversarii, vom fi subt glia verde? Asta după d. Stere e o «metafizică» pentru care d-sa nu poate exprima destul dispreț.

D-sa crede probabil că a spus un lucru mare denunțîndu-mă celor «20.000 (?) de cetitori» ai d-sale că eu bag într'o singură cofă (stil universitar!...) pe Rousseau, Danton, Robespierre, Clémenceau, Jaurès și Hervé.» Înțeleg, firește durerea d-lui Stere văzîndu-și pe unii din semizeii d-sale «într'o singură cofă». N'are de cit să ne dovedească că nu ar fi existînd o legătură directă între ideile unora și faptele altoră dintre ei. —

Cît pentru jocul d-sale de cuvinte că deoarece «Sămănătorul» apare și supt a mea «îngrijire», eu sînt un simplu «îngrijitor», — d. «d. rector» al aristocraticeii reviste de la Iași uită că e măi patriotic ca cineva să îngrijească de ideile pe cari le publică o revistă decît să «direzioneze» reviste cu idei anarhice: azi naționaliste, miine cosmopolite; azi pentru rege, miine contra regelui; azi pentru «clasele mijlocii», miine pentru «democrația rurală»; azi pe jumătate contra lui Marx, miine pe de-a întregul pentru Marx; azi pentru democrații

¹⁾ Aristote, *La Politique*, trad. lui De Thurot, cu o prefață de Ed. Laboulaye, Cartea II, Cap. V, § 1.

cei mulți dar tot azi, și mâine și tot deauna *pentru* o «oligarhie», pentru o «aristocrație» dar fără nimic ce s'ar putea numi *aristos...*

După toate acestea, crez și eu că cea mai bună hotărîre pentru d-sa trebuie să fie: «*a nu mă discuta*» cu

AUREL C. POPOVICI.

CRONICA VESELĂ

VICTOR EFTINIU — E. VICTOR

*Vi-l recomand, ca să-l cunoașteți bine,
E un talent, să zicem, în formație.
Îți dai cincî lei, și'njură pe oricine,
Căci are foarte multă aplicație.*

*Un biet rătăcitor copil, sărmanul,
Cutreeră mereu din țară 'n țară,
Ca să-și câștige berea, hrana, banul,
O haină chiar, și mucusul de țigară.*

*In capul lui e o babilonie
De critici, proză și de poezie;
Dar măi cu seamă crede că-i asinul*

*Pe care merge, fără șea, călare,
Spre biruință, spre triumful mare,
Pe drumul larg, dar plin de spinii, — Divinul.*

I. T.

ȘTIRI

Aflăm cu deosebită plăcere că d-ra dr. Ecaterina Arbore, fiica d-lui Zamfir C. Arbore, distinsul nostru colaborator, a trecut cu mare succes examenele de doctor în chirurgie și medicină la Academia medico-chirurgicală din Petersburg și se va stabili pentru practică acolo. D-ra dr. Arbore e cunoscută la noi și prin publicațiile d-sale și o felicităm călduros pentru noua izbîndă care e și o izbîndă a numelui romînesc.